

SARDANES A 78 rpm Enregistraments durant el 1.907.

El 1.907 sembla l'inici d'una aposta discogràfica per la música de cobla. Les botigues d'avantguarda que ofereixen artefactes reproductors de música enllaunada, ja disposen, a més d'un extens sortit de música clàssica, d'una oferta diversa de sardanes, cobles i corals del moment. Així poden comprar, els que tinguin calers, sardanes interpretades per les cobles Principal de la Bisbal, Principal de Peralada, Montgrins i Unió Cassanense, coral "Filantròpica de Barcelona" i de la "Societat Coral Euterpe".

Es curisa l'evolució del mot "**cobla**". El 1.905 s'anomenava "**copla**", durant la transició (1.906-1.907) s'opta per "**copbla**". No es fins a ple 1.907 que, d'una vegada per totes, s'accepta el mot actual de "**cobla**".

La marca francesa "Gramophone" ha creat una filial, la "**Zonophone**" que neix el 1.906 i s'acaba el 1.912. Aquesta discogràfica premsarà discos de música popular a uns preus menys prohibitius, més a l'abast d'una classe mitja emergent. Els discos tipus "concret" de 25 cms de diàmetre, surten al mercat a 7.50 pts; però l'any següent es vendran a 5,00 pts.

És curiós observar l'oferta de discos de sardanes existents al mercat de 1.907. Si l'estudien per autors hi ha una gran sorpresa. Aquest és el rànquing.

L'encapçala en Pere Rigau amb un sorprenent 50% Això és degut a la decidida entrada d'Els Montgrins" al món discogràfic

Segon, i a molta distància, Josep Serra: 28% gràcies a les primeres gravacions de la seva cobla, la Principal de Peralada.

Tercer i quart: Juli Garreta i Enric Morera amb el 8% cadascú. Cap d'ells disposa d'una cobla on estrenar.

Tanca la llista en Josep Casanovas (Paixero) amb el 5%. Ex tible de la P. Bisbal.

Sorprèn l'absència de títols de'n Pep Ventura i de'n Josep Vicens (Xaxu). La primera sardana de'n Pep Ventura es grava el 1.905 i porta per títol "Lo toch d'oració" (sic) de la que no se'n fa cap reedició i la primera de'n Josep Vicens (Xaxu) titulada "Records del Canigó", que la signa sols com a "Xaxu", l'enregistra la cobla Unió Cassanense el 1.909, tot i que varies sardanes seves eren populars en aquell temps. Evidentment tenien gran avantatge els compositors integrants d'una cobla i encara més si n'eren el director. Faltaria més!

El rànquing confirma la teoria que, sobre tot en Pere Rigau i també en Josep Serra, foren uns personatges claus en els moments més crítics. Van tirar fort del carro mentre arriba la nova fornada de compositors clàssics. Són dos mestres, afortunadament molt diferents, que van saber mantenir viva la llavor i l'esperit de la sardana orientar-la fins a les darreres evolucions.

No puc imaginar-me què hauria succeït si el públic s'hagués mostrat indiferent vers aquesta música i no haguessin triomfat. Podria ser que la nostra dansa, avui, fos diferent. No hi posaria les mans al foc.

A inicis del segle XX, tots els aparells de música i discos de les nostres botigues eren objectes d'importació, i per tant articles de luxe. Fins a 1.914 no es fabrica discos ni a Espanya ni a Catalunya. Les etiquetes dels discos, al voltant de 1.914 diuen: "Fabricado en Barcelona por la compañía francesa Gramophone". L'any següent ja consta "Fabricado per la Compañia del Gramófono S.A.E de Barcelona".

En quan a la música popular i folklòrica depenem majorment de França i amb menys escala d'Anglaterra i d'Alemanya. La discogràfica "Gramophone" establerta a Barcelona, com totes les multinacionals, va de cara al negoci, i importa allò que te més sortida i que aporta més beneficis. En aquest sentit, les sardanes, no són precisament la música més sol·licitada del moment.

Davant aquest fet evident, la "Gramophone" pren la decisió més lògica, en registrar fins a una cinquantena de sardanes, va fent reedicions i, d'aquesta manera, redueix els preus de venda, mantenint, es clar, els marges

comercials. La discogràfica sols te les despeses de matèria prima, drets d'autor i cost de premsat i, això, li permet vendre els discos quasi a meitat de preu obtenint els mateixos beneficis.

Els pocs enregistraments originals que es fan es venen al preu de 8 pts/disc, i per diferenciar-los dels standard s'inventen les etiquetes de colors, indicadores de la qualitat, actualitat i preu del disc.

Duran la primera guerra mundial la discogràfica francesa tindrà greus problemes de subministrament de matèria primera, arribant a l'extrem de fer campanyes de recuperació de discos vells per fer un reciclatge del material base. Els proveïdors que aportessin discos antics tenien preferència a l'hora de comprar-ne de nous.

Durant el període comprès entre 1.907 i 1.914 es fan poques gravacions noves; però va adquirint un protagonisme creixent les sardanes de l'Enric Morera, mentre van a la baixa les de'n Pere Rigau i amb menys intensitat també les de'n Josep Serra. Poc a poc s'està gestant la "Boumania".

A partir de 1.915 la "Compañia del Gramofono S.A.E.", amb seu a Barcelona, poc a poc anirà fabricant i premsant més i més els famosos "disco-gramófono" ampliant considerablement l'oferta de sardanes i música popular. Això succeïa al voltant de 1.918, l'any que acaba la primera guerra mundial, esdeveniment que comportà una considerable reactivació industrial i econòmica a casa nostra. Catalunya teixeix la roba que vestiran els exercits en peu de guerra d'un i de l'altre bàndol. Paradoxes de la vida

Cap als anys 1.910 –12 la discogràfica "Odeon", especialitzada en música clàssica i una de les més importants d'Europa, va entrar, també, a l'enregistrament de sardanes. Les cobles que més van optar per aquesta marca foren la "Principal de la Bisbal" i "Els Montgrins". Això és un símptoma evident que la sardana anava quallant al nostre poble i que la venda de discos, poc a poc deixa de ser una aventura.

Durant la primera guerra mundial fou bombardejada la fabrica francesa "Odeon" provocant una gran crisi: però a empentes i rodolons se'n sortirà fins que a la dècada dels anys 20 es absorbidada per la societat holandesa "Transoceanic Trading Company" que mantindrà la marca "Odeon".

Per aquesta data també va fer algun enregistrament la discogràfica francesa "Pathé Frères" amb la cobla "Antiga Pep" de Figueres, una cobla que, malauradament pel món sardanista, es va mantenir sempre fidel a la mateixa casa. Els primers enregistraments trobats fins al moment són les sardanes: "Lo cant dels aucellets" (sic) i "Per tu ploro" ambdues de'n Pep Ventura. Justament a la sardana "Lo cant dels aucellets", abans de l'introït del flabiol, hi ha una veu que anuncia el títol de la sardana, la cobla que l'interpreta i la discogràfica que l'enregistra. És un fet insòlit en els enregistraments en disc; però molt corrent i usual en fonògrafs. No oblidem que la marca "Pathé" es movia en un difícil equilibri entre els gramòfons de E. Berliner i els fonògrafs de T. Edison. Tot això per esquivar els drets de patents internacionals.

Els "Pathé" són discos que presenten importants dificultats tècniques de recuperació de la seva música. Des d'un microsolc especial en el seu relleu fins a un disseny del mateix que gira al revés. El disc comença pel diàmetre interior i s'acaba a l'exterior, girant al mateix sentit que els clàssics gramòfons. Es habitual un diàmetre interior tant petit que es impossible escoltar l'inici de la gravació, els automatismes actuals no ho permeten. Per aconseguir una gravació acceptable d'aquest discos cal un aparell i agulles "Pathé" molt difícils de troba a casa nostra, ja que mai va ser una sistema d'ús generalitzat.

Les sardanes que he pogut recuperar, amb penes i treballs, de la discogràfica "Pathé" són:

Per tu ploro, "Lo cant dels aucellets" (sic), **el Pardal** " , **Lo toch d'oració**" (sic) i **La Roser** de'n Pep Ventura.
A sol batent i **L'Ampurdà** (sic) de l'Enric Morera.
La pubilla ampurdanesa (sic) i **Cercan l'aymada** (sic) de'n Josep Serra.

La propera ocasió escriuré sobre la cobla "Els Montgrins" de 1.907 i el seu fundador i primer director en P.Rigau, un tema per mi apassionant.

Antoni Torrent.